

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

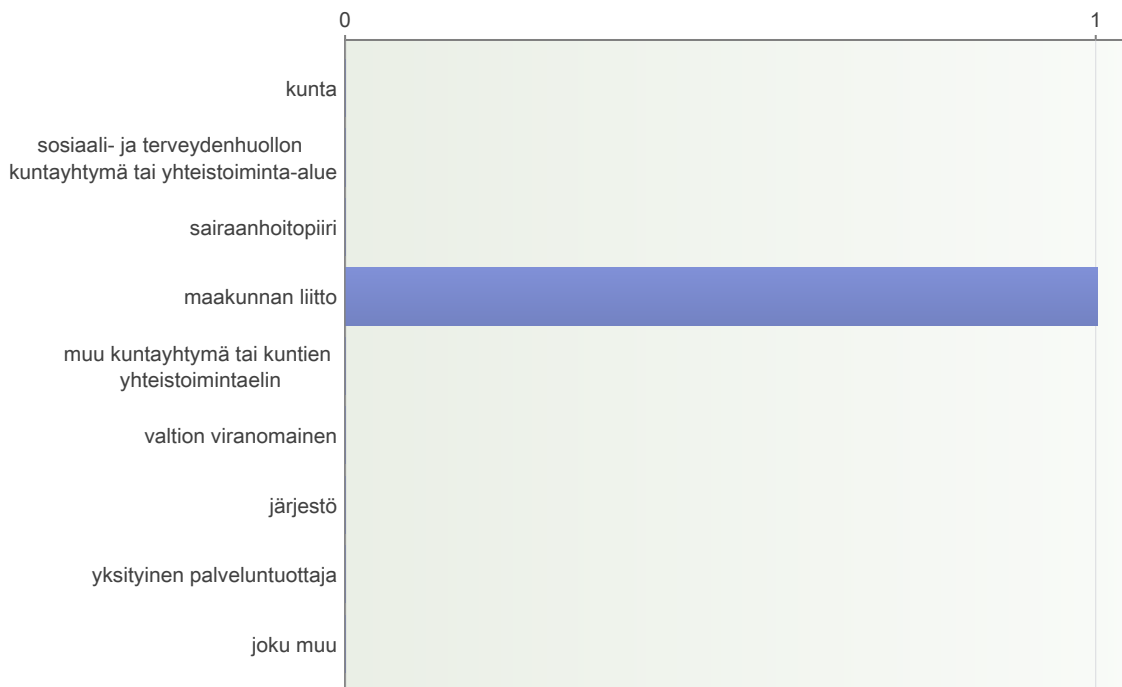
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Pohjois-Savon liitto kuntayhtymä	Pekka Kaikkonen	Pekka Kaikkonen, pekka.kaikkonen@pohjois-savo.fi, 0447142630	15.12.2017	Maakuntahallitus

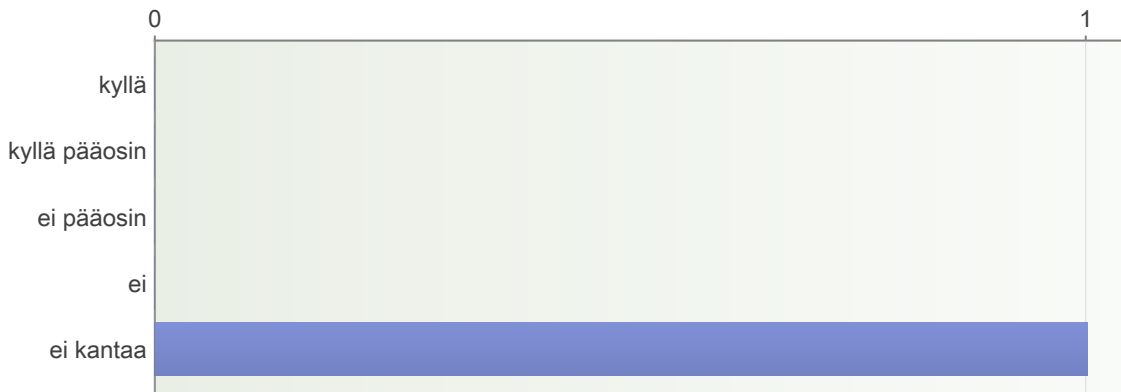
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistus on välttämätön ja lain sisältö pääosin vastaa tavoitteisiin. Erityisiä riskejä kohdistuu monituottajamalliin, sen hallintaan ja tuottajien sitoutumiseen järjestäjän edellyttämiin yhteisiin tavoitteisiin väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseksi. Palvelujen integraation toteutuminen on monituottajaympäristössä haasteellista ja seuranta edellyttää järjestäjältä (myös liikelaitoksen johdolta) työvälineitä integraation seurantaan.

Järjestelmän haasteena on maakunnan itsehallinnollisen päätöksenteon rajallisuus. Järjestämisvastuu ja palvelujen integraatio on erittäin haasteellista, kun osa palveluista siirtyy yritysten vastuulle ja markkinaperusteiseen ohjaukseen. Palvelutuotanto pirstoutuu maakuntien tosiasiallisen ohjauksellisen ulkopuolelle ja eri palveluihin syntyy asiakkaan näkökulmasta nykyiseen verrattuna uusia rajapintoja.

Se, miten monituottajamallissa toteutetaan ennaltaehkäisevää työtä, kannustetaan väestön omaan hyvinvoinnin ja terveystiedon seurantaan, on edelleen osin ratkaisematta. Terveys- ja hyvinvointitiedon hyödyntäminen yksilön asiakas- / potilastiedossa on oleellista.

Kannustaminen/sanktojen rakentaminen tuottajille on edellytys järjestelmän kehittymiselle terveyttä ja hyvinvointia edistävään suuntaan. Panostaminen pelkästään järjestelmän korjaavan työn kehittämiseen ei tuota haluttuja tuloksia. Oleellista on peruspalvelujen toimivuus ja palvelurakenteen muutos peruspalveluja tukeviksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusjärjestelmän olisi tuettava ennaltaehkäisevän työn merkitystä perustehtävissä. Tutkimus- ja kehittämistyön tiivis yhteys sekä koulutusjärjestelmään että maakunnan järjestämisvastuulle tulevaan sosiaali- ja terveyspalveluihin on edellytys ennaltaehkäisevän ja terveyttä ja hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin luomiseen.

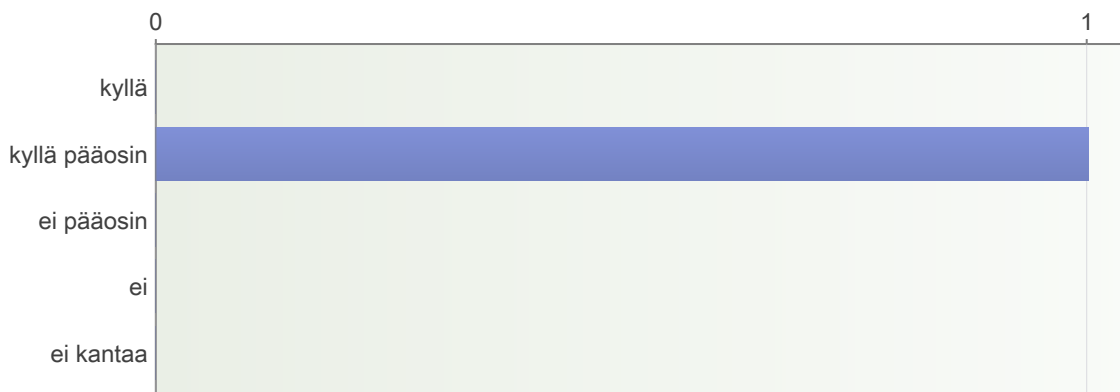
On kuntia, joissa terveyspalveluiden saatavuus on hyvä, eikä merkittävä hyötyä ole saatavissa. Tasa-arvoisuus voi jopa heikentää palvelujen laatua. Syrjäisemmille alueille yhdenvertainen saatavuus varmistanee palveluja. Monituottajamalli saattaa myös aiheuttaa palvelujen pirstaleisuutta. Palveluohjauksen merkitys korostuu.

Esityksessä asetetaan korkeita odotuksia erityisesti suoran valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden tehostumiseen ja tarjonnan laajenemiseen, kun näitä palveluita koskevat markkinat avataan suoran valinnanvapauden mallin mukaisesti.

Esitettyjä odotuksia on kuitenkin perusteltua heikosti, eivätkä ne vastaa ulkopuolisia arvioita tämän kaltaisen järjestelmän vaikutuksista. Markkinat ja kilpailu itsessään ovat tyypillisesti tehokkuutta lisääviä elementtejä, jotka täydellisesti toimiessaan siirtävät merkittävän osan tehokkuuden tuomasta hyödystä myös kuluttajille. Esitetty suoran valinnanvapauden malli ei kuitenkaan sisällä palvelutarjonnan markkinaehtoista kilpailua sen normaalissa merkityksessä, vaan käytettävän kapitaatioperusteisen korvauksen luomat kannustimet vaikuttavat hyvin eri tavalla kuin normaalit markkinakannustimet.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Useimmille asiakkaille mahdollisuudet ovat riittävät – henkilö voi valita itselleen sopivan palveluntuottajan – edellyttäen, että ilmaantuu useampia tuottajia ja siten valinnanvaraa. Kaikki asiakkaat eivät kuitenkaan ole aivan itsenäisesti kykeneviä arvioimaan ja valitsemaan tilanteeseensa sopivaa palvelua ja järjestelmän moniportaisuus saattaa lisätä tällaisten henkilöiden määrää. Maakunnan onkin huolehdittava siitä, että palvelutuotannossa toteutuu riittävä osaaminen ja tuki asiakkaiden neuvontaan ja ohjaamiseen. Valitsematta jättämisenkään ei pidä aiheuttaa asiakkaalle palvelujärjestelmästä pois putoamista, sen on tulkittava – toisin kuin lakiluonnoksessa - tarkoittavan halua jatkaa aiemmassa totutussa asiakassuhteessa

Lisäksi valinnanvapaus ei toteudu maakunnan kaikissa osissa yhdenvertaisesti ja se on lähtökohtaisesti jo tiedossa. On alueita, joilla on yksi tuottaja (joku julkinen tai yksityinen) ja todellinen valinnanvapaus on rajattua. Kuitenkaan tämä ei tarkoita suoraan asiakkaiden tyytymättömyyttä palveluun tai palvelutasoon. Oleellista on, että järjestäjällä on mahdollisuus ohjata tuotannon järkevää toteuttamistapaa erityisolosuhteiden mukaisesti. Koska maakunnalla on viimesijainen vastuu palvelun järjestämisestä, ei tällaisten sote-keskusten kustannusrakenne välttämättä ole vertailukelpoinen niihin keskuksiin nähden, jotka muotoutuvat kilpailevassa ympäristössä. Tämä tulee ottaa huomioon maakunnanrahoitusvastuussa.

Alueilla, joilla palvelutarjontaa on, vaikutusmahdollisuudet antavat asiakkaille vaikutusmahdollisuuksia. Toisaalta mahdollisuus vaihtaa palveluntuottajaa esim. 6 kk välein ei varmista hoidon jatkuvuutta.

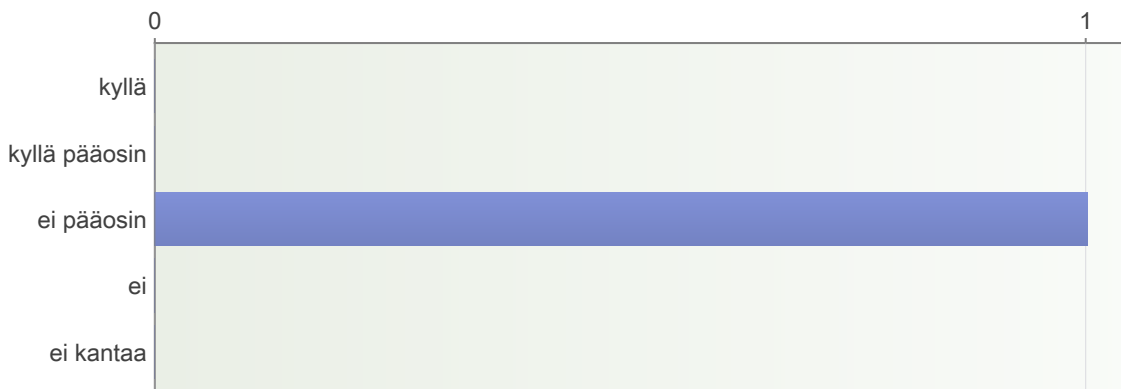
Alueilla, joissa palveluntuottajia on useita ja aitoa ”laadulla” kilpailua saattaa syntyä, voivat myös asiakkaan

vaikutusmahdollisuudet – ainakin mahdollisuudet vaihtaa palveluntuottajaa – olla paremmat. Sen sijaan, jos valinnanvaraa ei ole, asiakkailta on mahdollisesti entistäkin vähemmän mahdollisuuksia vaikuttaa palvelun laatuun.

Erityisiä haasteita valinnanvapaus asettaa mm. vaikeassa elämäntilanteessa ja haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille, jotka tarvitsevat useita sosiaali- ja terveyspalveluita samanaikaisesti. Etenkin heille päätöksenteko voi olla haasteellista, eikä riittävän tiedon saaminen valintojen tekemiseksi ole mahdollista. Tällöin valinnanvapaus voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin valintoihin.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan liikelaitoksen rooli korostuu mallissa, eikä se anna riittävää valinnanmahdollisuutta kaikilta osin. Asiakas joutuu edelleen hakeutumaan ns. "eri luukuille" ja palvelun integraation toteutuminen vaarantuu. Erityinen huomio tulee kiinnittymään palveluohjaukseen sekä eri palveluntuottajien kesken tehtävään sujuvaan yhteistyöhön. Tietojärjestelmävaatimukset korostuvat ja tällä hetkellä tähän tarpeeseen vastaavia järjestelmiä ei ole olemassa. Tämä merkitsee isoa riskiä palvelujen sujuvalle ja tehokkaalle toiminnalle jo heti maakunnan aloittaessa toimintansa.

Maakunnan liikelaitoksen toimivalta on liian suuri. Sotekeskusten toiminnan sujuvuudelle olisi tärkeää, että potilaan hoitoketjusta voitaisiin päättää laajemmin vastaanotolla käyntien yhteydessä.

Uudistus todennäköisesti lisää joidenkin asiakkaiden mahdollisuuksia hakeutua omaan tilanteeseensa sopivaan palveluun. Vastavuoroisesti toisten asiakasryhmien palvelun saanti saattaa vaikeutua. Malli on nykykäytäntöön verrattuna monimutkainen ja vaatii potilaalta ja käyttäjältä sellaista osaamista ja toimintavalmiutta, jota aiemmin ei ole edellytetty sote-palveluiden käyttäjiltä.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Toteutuisi, mutta tuotannon edellytykset eivät ole kunnossa. Tietojärjestelmävaatimukset maakunnan aloittaessa toimintansa eivät tue integraation toteutumista. Erityisen tärkeää on käynnistyvien kokeilujen tulosten analyysi ja nopea reagointimahdollisuus tarvittaviin kehittämistoimenpiteisiin.

Maakunnan mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat rajallisia ja vaativat runsaasti yksityiskohtaisia sopimuksia, sopimusten valvontaa ja tuottajakorvausten erityisehtoja. Palveluketjujen toteutumisen seuranta- ja valvontamahdollisuudet ovat rajalliset mm. pitkistä ketjutuksista ja asiakkaiden useista päällekkäisistä ja samanaikaisista palvelutarpeista johtuen. asiakassetelijärjestelmä vaikeuttaa muutenkin vaikeasti hallittavaa kokonaisuutta. Sopimusten ja tuottajien valvonta edellyttää runsaasti asiantuntijaresursseja.

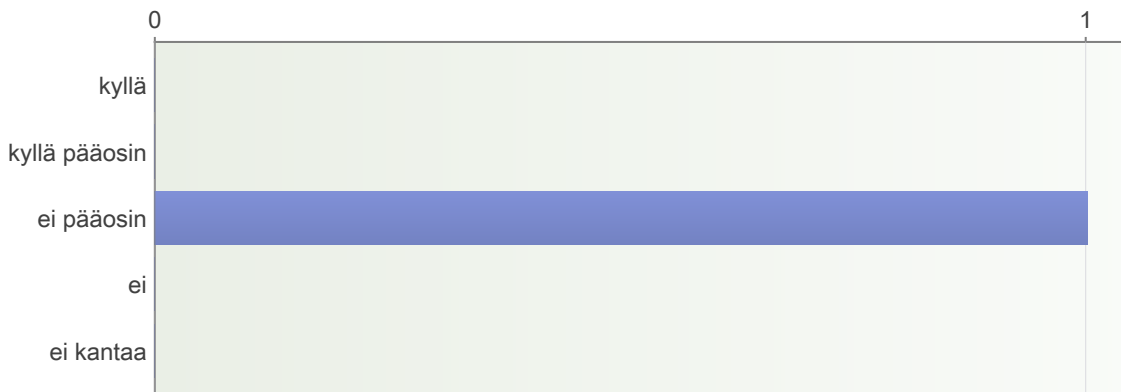
Palveluohjauksen ja asiantuntijuuden merkitys korostuu palveluntuottajien palveluja yhdistettäessä. Tiedon siirtyminen on erityinen haaste.

Hallituksen linjaaman järjestämislain mukaan ”maakunnan on huolehdittava laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä. Maakunnan on huolehdittava asiakkaan oikeuksista ja etuuksista tiedottamisesta, palvelujen käyttöön liittyvästä neuvonnasta, palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman laatimisesta sekä näihin liittyvästä ohjauksesta.”

Kuitenkaan maakunnalle ei anneta mahdollisuutta kokonaisuuden hallintaan vaan se veloitetaan myöntämään asiakkaalle asiakasseteli. Asiakassetelituottajilla ei välttämättä ole intressiä asiakkaan palvelukokonaisuuden turvaamiseen, vaan sen oman palvelutuotteen myymiseen.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu malli itsessään on integraation näkökulmasta erittäin ongelmallinen ja edellyttää runsaasti tätä ongelmia korjaavaa sääntelyä. Käytännössä näiden säännösten soveltaminen integroitujen palvelukokonaisuuksien turvaamiseksi on vaikeaa. Palveluiden ohjaus ja johtaminen on moniportaista ja haastavaa.

Horisontaalisen integraation ja vaikuttavuuden lisäämiseksi tarvittaisiin erityisesti edellytyksiä sosiaalisen tuen ja kuntoutumisen arjen toimijuudelle, jota sosiaalialan ammattilaiset ja yhteisölliset toimijat voisivat asiakkaan kanssa yhdessä toteuttaa. Vertikaalisen integraation kannalta järjestelmään jää edelleen sote-keskusten, liikelaitoksen perustason sosiaalipalveluiden ja erityispalveluiden porrasteinen erillisuus ja ansaintalogiikoiden erillisuus.

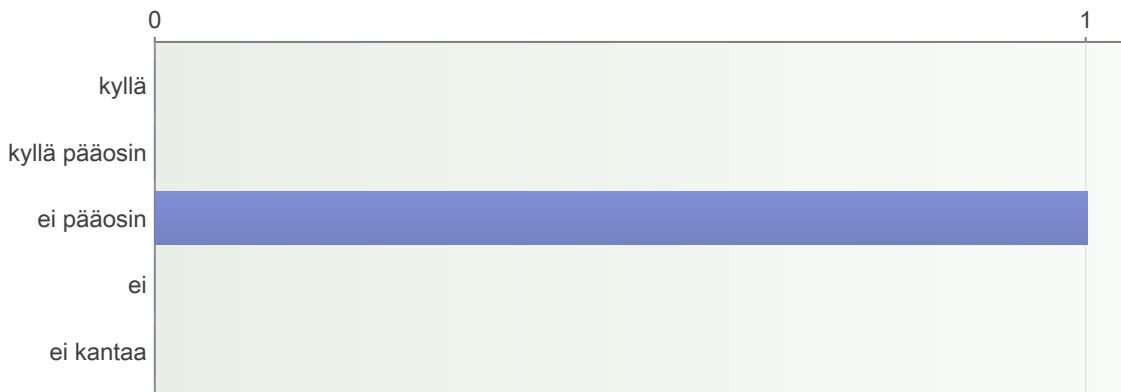
Viitataan kuntaliiton lausunnon ao. kohtaan, jossa integraation toteutumisen edellytykset ja esteet on tuotu hyvin esille.

Suurin osa asiakkaista ei tarvitse integroituja palveluita. Horisontaalisen integraation toteutuminen riippuu suurelta osin 2 seikasta: 1. Kuinka asiakas/palveluohjaus onnistuu. 2. Sotekeskusten toimivallasta asiakkaan tarvitsemiin palveluihin. Vertikaalisen integraation osalta tietojärjestelmien toimivuus ja nykyisen erikoissairaanhoidon kyky ja halukkuus muuttaa toimintamallejaan.

Pirstaloitumisen riski on suuri useiden palveluntuottajien toimintoja yhdistettäessä asiakkaan hoidossa.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Viittaus Kuntaliiton lausunto: Nyt lausuttavana oleva esitys valinnanvapaudesta mahdollistaa maakunnalle suoran valinnan palveluja tuottamisen liikelaitoksessaan, mikä parantaa pienessä määrin järjestämisvastuun edellytyksiä. Kokonaisuutena arvioiden maakunnan mahdollisuudet käyttää järjestämisvastuuseen kuuluvaa päätösvaltaa on kuitenkin riittämätön.

Erityinen riski on edelleen tuottajaorganisaatioiden, erityisesti liikelaitoksen määräävä rooli vallan ja rahan käyttäjänä sekä ammatillisen tiedon epäsymmetria järjestäjän ja tuotannon välillä.

Tätä riskiä voidaan yrittää hallita esim. liikelaitosorganisaation innovatiivisella asiakkuuksien huoltamista optimoivalla rakenteella ja johtamisjärjestelmällä sekä kannustin- / sanktiojärjestelmillä, joilla tuotantoa voidaan ohjata.

Valinnanvapauslainsäädäntö kaventaa maakunnan mahdollisuuksia käyttää järjestämisvastuuseen liittyvää valtaa ja toteuttaa järjestämisvastuutaan. Lukuun 9 sisältyvät asetuksenantovaltuudet ovat epätarkoituksenmukaisia ja maakuntien itsehallinnon ja järjestämisvastuun vastaisia. Myöhemmin säädettävillä asetuksilla voitaisiin määrätä yksityiskohtia myöten kaikista suoran valinnan palvelun tuottajille maksettavista korvauksista ja tehdä myös yksittäisiä maakuntia koskevia päätöksiä korvauserusteista.

Maakuntien itsehallinto on muodostumassa hyvin kapeaksi. Yksi syy tähän on lainsäädännössä maakunnille ehdotetut rajoitukset päättää maakuntien järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden tuottamisesta. Käsillä olevassa valinnanvapauslakiluonnoksessa tämä ilmenee mm. maakuntien lakisääteisenä velvollisuutena tarjota asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti laissa säädetyissä palveluissa, kieltona antaa maakunnan organisaatiossa palveluita asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin perusteella, tuottajakorvauksiin liittyvässä sääntelyssä sekä rajauksissa tuottaa valinnanvapauspalveluita maakunnan liikelaitoksessa.

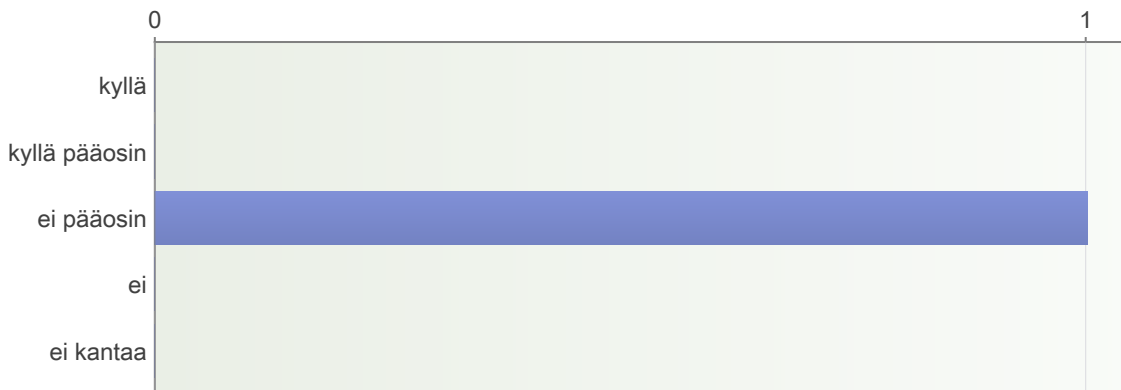
Maakuntien osalta laissa on elementtejä, jotka heikentävät maakunnan mahdollisuuksia järjestämiseen. Osin tiukkaa sääntelyä esim. päivystystoiminnan osalta. Onko alueellinen valta todellista?

Maakunnan vapautta tehdä palveluiden järjestäjänä mahdollisimman tarkoituksenmukaiset ja paikallisiin

olosuhteisiin soveltuvat palveluntuotantoa koskevat ratkaistut on olennaisesti rajoitettu, joten sen tosiasialliset mahdollisuudet huolehtia asetetusta sosiaali- ja terveystalouden takaamisesta koskevasta velvollisuudesta ovat rajalliset. On myös merkittävää, että 3 miljardin euron säästötavoite on jo huomioitu maakuntien tulevassa rahoituskehityksessä, joten käytännössä maakuntien mahdollisuus toteuttaa järjestämisvastuutaan ei voi tässä mielessä.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksessä on merkittävänä riskinä se, että se antaa mahdollisuuden jäädä pääsääntöisesti nykyisen malliseen toimintaan ja palveluiden organisointiin, erillisiin tukipalveluihin, tietojärjestelmiin ja johtamisrakenteisiin. Merkittävin tekijä on nykyisen erikoissairaanhoidon järjestelmän upottaminen sellaisenaan liikelaitoksen osaksi, jolloin riskinä on edelleen integraation toteutumattomuus, kustannusten keskittyminen erityistasolle ja perustason kehitysmahdollisuuksien kaventuminen.

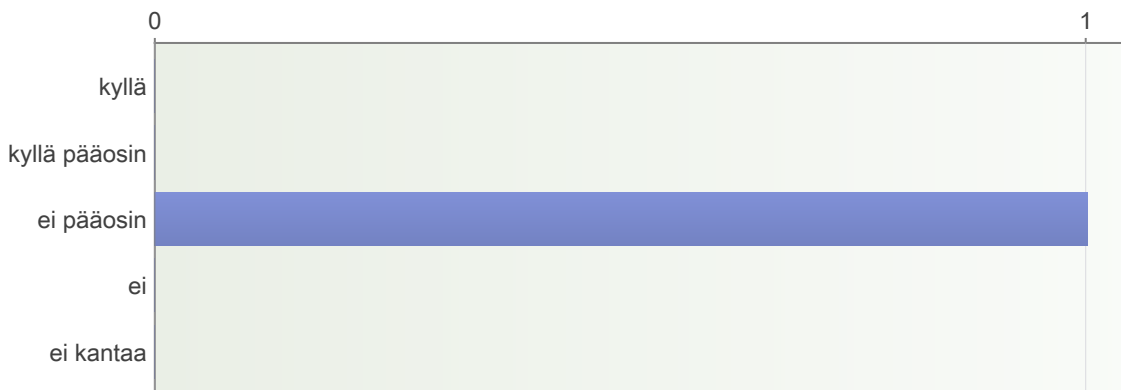
Tuloksellinen toiminta ja taloudellisuus ovat välttämättömiä uudistuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Valinnavapauspalveluntuottajien ansaintalogiikka perustuu ensinnäkin (asiakkaiden taholta) valituksi tulemiseen ja toisaalta riittävään asiakastyytyvyyteen (asiakkaat haluavat pysyä palveluntuottajalle listautuneena).

Asiakaslähtöiselle innovoinnille ei ole ko. palveluntuottajille ja liikelaitoksen toimijoille yhteistä kannustintia. Toimintatapojen muutosta voidaan tukea myös tavoitteellisilla johtamismalleilla ja taloudellisin kannustein. Maakuntien yhteistä yhteistyöaluetta toteutettavaa kehittämistoimintaa tulee tukea ja mahdollistaa lainsäädännössä mm. kahden tai useamman maakunnan yhteisesti omistamat liikelaitokset

Nykyisiä rakenteita ei ole helppo muuttaa. Löytyykö riittävän vahvoja toimijoita vaihtoehtoisten mallien kokeiluun?

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Viittaus Kuntaliiton lausunto:

Valinnanvapauden toteuttaminen esitetyssä muodossa vaikeuttaa kustannusten hillintätavoitteen saavuttamista. Keskeisin syy on se, että malli rajoittaa maakunnan oikeutta päättää palvelujen tuotantotavasta ja ohjata palveluja kokonaisuutena. Kustannusten nousun riskejä aiheuttavat lisäksi ainakin järjestäjien sekä tuottajien ICT-investointikustannukset, maakunnan, maakunnan liikelaitoksen ja tuottajien hallinnolliset tehtävät sekä valinnanvapausmalliin kuuluvat uudet elementit henkilökohtainen budjetti ja asiakasseteli sekä suun terveydenhuollon suoran valinnan palvelut. Valinnanvapausuudistuksen on arvioitu lisäävän palvelujen kysyntää, kun yksityistä palvelutuotantoa siirtyy julkisesti rahoitetuksi. Erityisen suuri tämä kustannusriski on suun hoidossa, kuten lakiesitysten taloudellisten vaikutusten arvioinnissa tuodaan esille. Palvelujen kasvava kysyntä saattaa kohdentua sellaisiin helppoihin, itsestään paraneviin sairauksiin, joiden hoitaminen kuluttaa kokonaisresursseja, mutta ei tuota hyvinvointi- eikä terveyshyötyä. Kun valinnanvapauden laajentaminen lisää kustannuksia, se merkitsee kiinteällä budjettirajoitteella sitä, että palvelujen kattavuutta tai sisältöä täytyy pystyä supistamaan tai palvelujen laatua alentamaan. Pidemmällä aikavälillä kustannusten kasvun hillintä voi toteutua kilpailuasetelman synnyttämän tuotannollisen tehokkuuden ja alhaisempien kustannusten kautta ja toisaalta kansalaisten suuremman vastuun ottamisen ja omiin palveluihinsa osallistumisen kautta. Merkittävämät kustannussäästöt syntyvät palveluohjauksen ja palvelujen priorisoinnin myötä.

Luonnoksen mukaisen suppean sote-keskuksen vähitellen laajeneva palvelukokonaisuus ja monituottajuuden mahdollistama saatavuuden paraneminen voivat luoda edellytyksiä kokonaiskustannusten kasvun taitumiselle. Oleellista on toimintatapojen todellinen uudistuminen ja sosiaali- ja terveystalouden toteutuksen aito integraatio siitä hyötyvien asiakkaiden kohdalla.

Palveluohjauksellisin keinoin huolehditaan palveluiden oikeasta kohdentumisesta ja siitä, että asiakas ohjautuu riittävän ennakoivasti ja oikea-aikaisesti palveluihin. Tämä voi pitkällä aikavälillä johtaa erikoistuneiden palvelujen tarpeen vähentymiseen, mutta johtaakseen taloudellisiin vaikutuksiin edellyttää se järjestäjän mahdollisuuksia ja päätöksentekokykyä niitä koskevien rakenteiden ja rahoituskohdennusten muutoksiin.

Uudistukseen liittyy myös mm. päivystysasetus ja erikoissairaanhoidon keskittämisasiasetus, joilla on

todennäköisesti valinnanvapauslainsäädäntöä merkittävämpi vaikutus ko. palvelujen tuottavuus- ja kustannuskehitykseen.

Kannustava taloudellinen tuki, kertoimet ja mittaristo tarvitaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuuden parantamiseksi koskien koko maakuntayhteisöä (maakunta, tuottajat, kunnat, yritykset, järjestöt, kansalaiset).

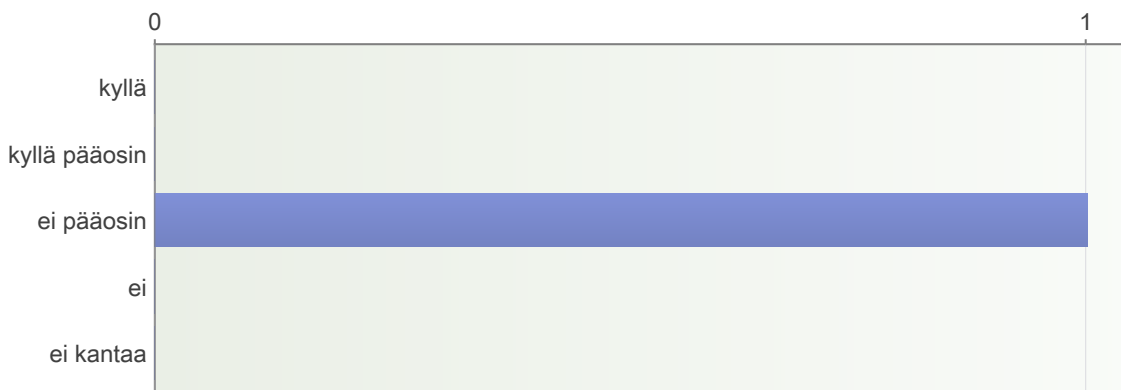
Riskejäkin on: Ns. kermankuorinta sekä asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin epätarkoituksenmukainen käyttö voi lisätä osaoptimointia ja nostaa kokonaiskustannuksia. Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttötilanteet tulee olla maakunnan itse päätettävissä. Sinänsä välttämättömät tietojärjestelmien ja tiedonhallinnan muutuskustannukset muodostavat merkittävän taloudellisen riskin uudistuksen alkuvaiheessa.

Maakuntauudistus ei tuo säästöjä, päinvastoin. Soteuudistuksella voidaan parhaassa tapauksessa saada tavoiteltu kustannustason kasvun taittuminen.

Markkinalogiikkaan liittyy olennaisesti voitto. Perustava kysymys koko valinnanvapausmallissa onkin, tuleeko julkisesti verovaroin tuotetulla palvelulla tuottaa voittoa yksityiselle yritykselle ja millä ehdoilla. Laajentamalla hallitusti ja kokeilujen kautta nykyistä valinnanvapausjärjestelmää saadaan lisättyä asiakkaiden valinnanvaraa sekä tervettä – ihmisten hyvinvointia parantavaa – kilpailua sote-palveluissa.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvveluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Viittaus ao. kohdassa Kuntaliiton lausuntoon sekä erityisesti seuraava kohta: Käytännössä maakunnan liikelaitoksen tuottaessa itse valinnanvapauspalveluita sen tulee markkinoiden näkökulmasta toimia pitkälti samalla tavalla kuin esimerkiksi osakeyhtiön, vaikka toiminta ei muodollisesti tapahdukaan yhtiömuodossa. Tähän liittyy useita lakiluonnoksessa vielä ratkaisemattomia kysymyksiä. Tällainen on esimerkiksi, mikä vaikutus maakunnan taloudellisissa vaikeuksissa olevalle valinnanvapautaseyksikölleen osoittamalla lisärahoituksella on yksityisten valinnanvapauspalveluiden tuottajien palveluiden rahoitukseen.

Lakiluonnoksessa on haettu ratkaisuja, jotka käytännössä johtavat samaan lopputulokseen kuin aikaisempi lakiin perustuva yhtiöittämisvelvollisuus ilman, että maakunnan tarvitsee muodollisesti yhtiöittää tuottamansa valinnanvapauspalvelut. Tähän saattaa liittyä riski, että maakunnan tuottaessa valinnanvapauspalveluita sen toiminta lopulta kuitenkin katsottaisiin EU-oikeuden näkökulmasta yhtiöittämisvelvollisuuden piirissä olevaksi markkinaehtoiseksi taloudelliseksi toiminnaksi, jolloin sosiaali- ja terveyspalveluja koskeva sääntely siirtyisi Euroopan unionin toimivaltaan.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksen palveluvalikoima on sopiva, kun arvioidaan asiakkaan mahdollisuutta valita palveluntuottaja. Palveluvalikko sopii melko terveelle ja vähän palveluja tarvitseville asiakkaille, joita on lukumääräisesti paljon.

Kun asiaa arvioidaan paljon palveluita tai monia palveluita tarvitsevien kannalta, valikko on liian suppea eikä se ole enää tarkoituksenmukainen, koska hoito pirstoutuu eri tahoille: sosiaali- ja terveyskeskuksiin, suun hoidon yksiköihin, liikelaitokseen, asiakassetelipalvelujen tuottajille ja henkilökohtaiseen budjetin palveluntuottajille. Esimerkiksi kuntoutuksen osalta kokonaisvaltainen arviointi ei mallissa helpotu ja kotihoidon asiakkaiden hoito pirstoutuu sote-keskuksen, liikelaitoksen, asiakassetelipalveluntuottajien ja henkilökohtaisen budjetin palveluntuottajien kesken.

Pykälässä määritellään kategorisesti sote-keskuksiin neljän erikoisalalan konsultaatiot. Tekstistä ei selkeästi ilmene, tarkoitetaanko, että jokaisessa sote-keskuksessa tulisi olla tarjolla näiden erikoisalojen palveluita.

Erikoislääkäripalvelujen osalta maakunnalla tulisi olla oikeus päättää siitä, missä laajuudessa erikoislääkäripalveluita tarjotaan sote-keskuksissa ja millä tuotantomallilla.

Pykälä tulisi kirjoittaa mahdollistavaan muotoon ja jättää erikoisalot nimeämättä, koska väestön tarpeet voivat olla eri alueilla erilaiset. Mikäli konsultoivat erikoisalot halutaan nimetä, olisi psykiatrian lisääminen listaan erittäin perusteltua, kun ottaa huomioon psykiatriseen hoitoon pääsyn vaikeudet ja erityisesti nuorten henkilöiden runsas psyykkisistä syistä johtuva työkyvyttömyys. Lisäksi fysiatriin ja ortopedin konsultaatiot olisivat tarpeen, koska tuki- ja liikuntaelinongelmat ovat keskeisiä yleislääkärin työssä.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

24. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

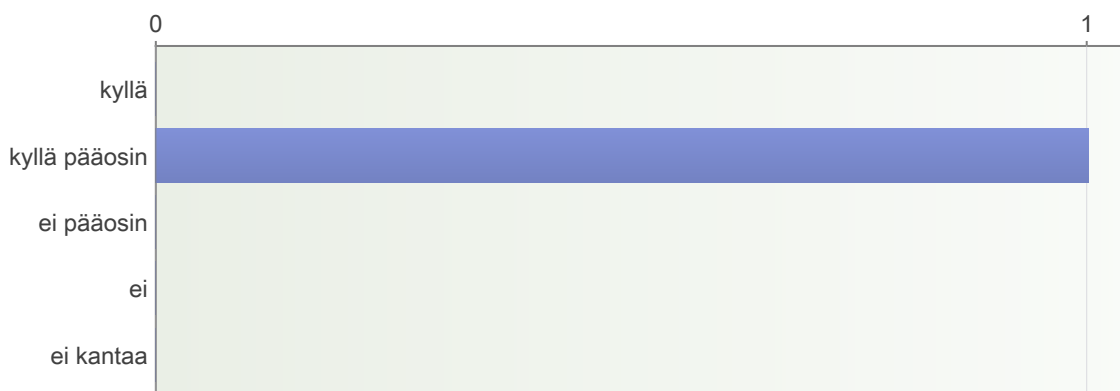
- Suun hoidon järjestelmämuutos luo suuren riskin kustannusten kasvuun, kun asiakkaille syntyy oikeus valita yksityinen palveluntuottaja julkisen terveydenhuollon asiakasmaksuilla. Lisäkustannuksia aiheutuu myös siitä, että suun terveydenhuollon saatavuuden paraneminen lisää palvelujen kysyntää. Keskeistä on, millä kapitaatiohinnalla palveluntuottajat ottavat vastuulleen asiakkaan suun terveydenhuollon. Korvausten suuruus tulee määrittelemään sitä, parantaako malli lopulta palvelujen saatavuutta ja laatua.

Palveluvalikoima luonnoksen mukaisena siirtää merkittävästi nykyistä asiakkaiden ja potilaiden KELA-kustanteista omarahoitusosuutta maakunnan kustannusvastuulle kasvattaen järjestäjän taloudellista taakkaa. Suun terveydenhuollon palveluvalikoimaa (ja maakunnan kustannusvastuuta) olisi laajennettava vaiheittain riittävän pitkän siirtymäajan puitteissa.

Esitetty malli saattaa parantaa hoitoon pääsyä ja tasata suunterveyden tasa-arvoa, mutta huoli kustannuskehityksestä on todellinen ja siihen pitäisi esittää realistinen ratkaisumalli ennen uudistuksen voimaantuloa.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

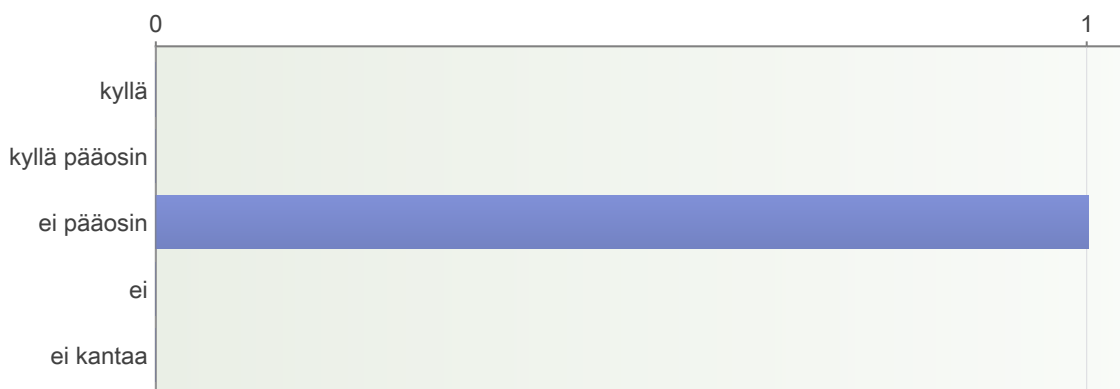
Vastaajien määrä: 1

- Riippuen sote-keskusten ja suunhoidon yksiköiden rahoitus-/ansaintalogiikasta on merkittävä riski suoran valinnan tuottajien kasvavaan osaoptimointiin ja paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden/potilaiden aiheuttamien kustannusten siirtämiseen muille tuottajille.

Kunkin maakunnan tulisi voida vaikuttaa siihen, mitkä erikoissairaanhoidon palvelut tulee tarjota sote-keskuksessa.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

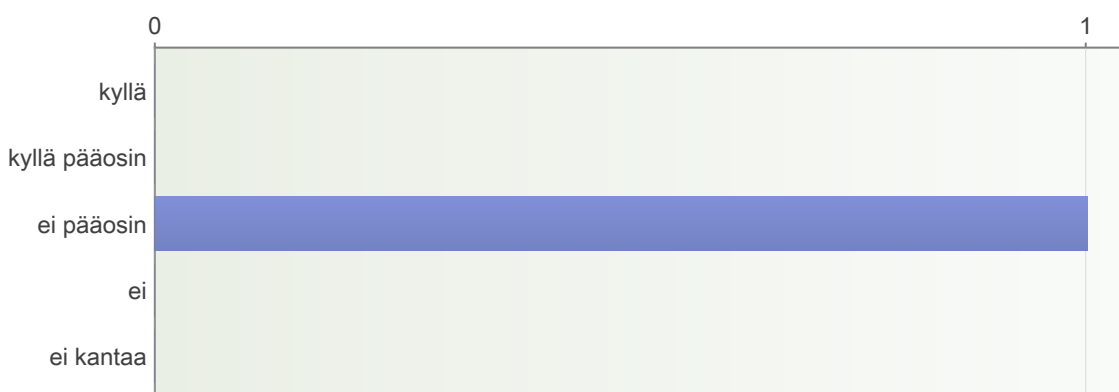
- Viittaus Kuntaliiton lausuntoon: 18 § 3 momentissa kuvattu luettelo on melko selkeä. Ennaltaehkäisevään toimintaan liittyvät muut palvelut ja näiden toteuttaminen jäävät kuitenkin epäselväksi. Kuvantamispalveluiden osalta jää epäselväksi tarkoitetaanko natiivikuvia vai myös vaativampia kuvauksia?

18§:ssä todetaan myös, että maakunnan on sisällytettävä suun hoidon yksikössä tuotettaviin suoran valinnan palveluihin maakunnan palvelutarve ja palvelutarjonta huomioon ottaen riittävä määrä 3 momentissa mainittuihin palveluihin liittyviä terveydenhuollon ammattihenkilöiden konsultaatio- ja vastaanottopalveluja. Epäselväksi jää, minkä tahon kustannus- ja tuotantovastuulla nämä palvelut lopulta olisivat ja mitä nämä palvelut käytännössä olisivat? Suoran valinnan ja maakunnan liikelaitoksen tuottamien muun kuin suoran valinnan palvelut kaipaavat tarkentamista ja konkretisointia.

Maakunta yhtyy Kuntaliiton ehdotukseen, että maakunnalla olisi harkintavalta päättää, mitä palveluita, missä laajuudessa ja millä keinoin tarjottaisiin suoranvalinnan palveluna tai suoran valinnan palveluiden yhteydessä liikkuvina, etäpalveluina tai konsultaatioina.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

30. Vapaamuotoiset huomiot.

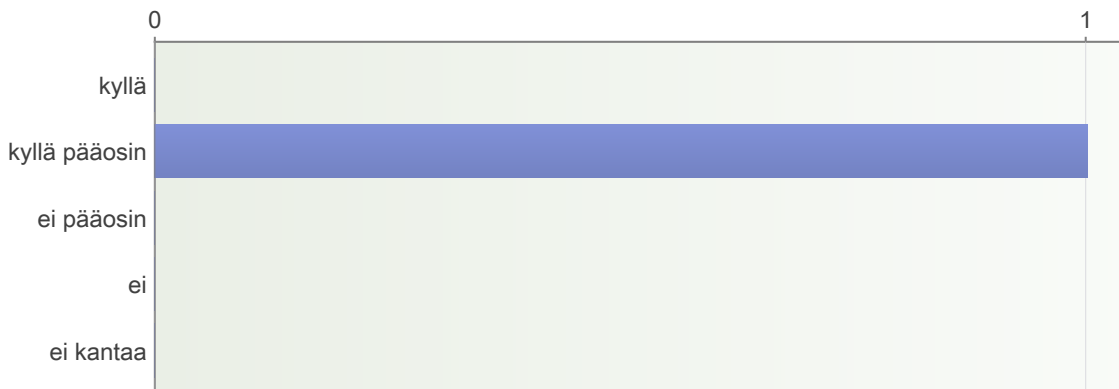
Vastaajien määrä: 1

- Säännökset eivät luonnoksessa esitetyllä tavalla kannusta tai velvoita riittävästi sosiaalisen tuen toteuttamiseen matalalla kynnyksellä asiakkaan osallisuus, motivoituminen ja lähiyhteisön (ml. järjestötoimijuus) tukeva rooli huomioiden.

Sosiaalihuollon palveluiden ”jalkauttaminen” sote-keskuksiin on keinotekoinen ratkaisu jonka käytännön toteutus voi olla hyvin hankalaa. On mahdollista, että toimiakseen tämä edellyttää huomattavaa sosiaalihuollon lisäresursointia maakunnan liikelaitoksissa. Kuitenkaan tälläkään hetkellä sosiaalihuollon osaajia ei ole riittävästi ja yksittäisten sosiaalityöntekijöiden vastuulla on niin paljon asiakkaita, että on mahdollisuus vain ”tulipalojen sammuttamiseen”.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

32. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

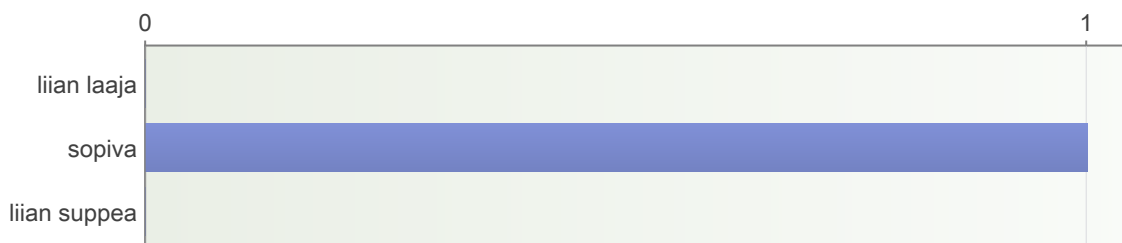

34. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

36. Vapaamuotoiset huomiot.

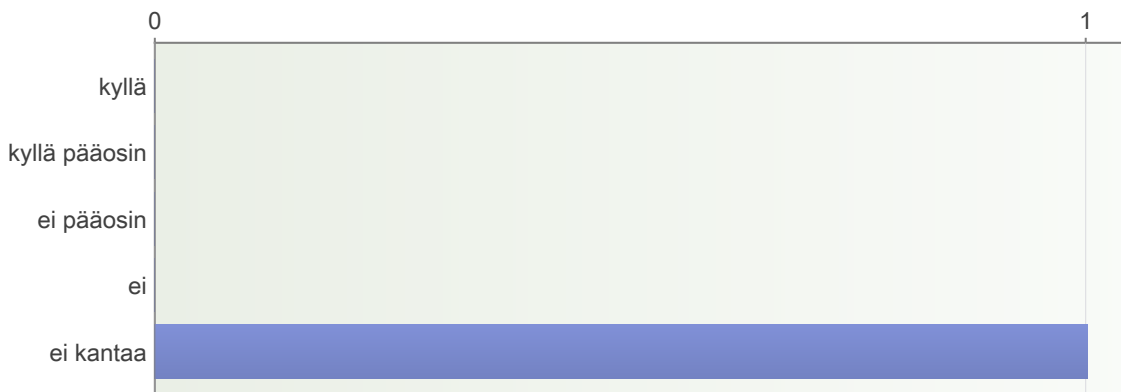
Vastaajien määrä: 1

- Velvollisuutta asiakassetelin myöntämiseen ei pitäisi missään tilanteessa olla vaan maakunnan pitäisi aina voida päättää setelin myöntämisestä itse. Etenkin 10 ja 11 momentit vaarantavat koko palvelujärjestelmän resurssit, julkisen palvelun henkilöstön ja osaamisen.

Velvollisuus myöntää asiakasseteli on myös julkisen hallintotehtävän siirron näkökulmasta ongelmallista. Asiakasseteli voi tulla myönnettäväksi myös tilanteissa, joissa sen myöntäminen ei ole tarkoituksenmukaista palvelu- ja hoitokokonaisuuden järjestämisen kannalta. Myöntäjätaholla tulisi käsityksemme mukaan oltava laajempi harkintavalta ja ehdoton velvollisuus asiakassetelin myöntämiseen tulisi olla vain, jos sen myöntäminen tukisi hoitokokonaisuutta ja palvelun hankkiminen asiakassetelillä olisi tarkoituksenmukaista suhteessa sen tuottamiseen julkisen palveluna.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

38. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Rajaukset ovat epämääräiset ja saattavat johtaa tilanteeseen, jossa varmuuden vuoksi myönnetään seteli, koska halutaan välttää riitojen ratkaisu tuomioistuimessa. Vastaavasti mahdollisuus hakea samainen seteli toisen maakunnan liikelaitoksesta uhkaa vaarantaa maakunnan palvelut joka tapauksessa.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

40. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan palvelujärjestelmän tulee rakentua hyvinvointia ja terveyshyötyjä tukevaksi, tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja taloudellisuuden näkökulmasta. Integraatio tulee olla keskiössä. Lainsäädännöllä ei pidä kannustaa turvaamaan nykyisiä palvelujärjestelmiä ja osaopitointia. Uudistuksen painopiste on perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon perustason palveluissa, vaikka kustannusrakenteen kehityksen näkökulmasta erityisesti erikoissairaanhoidon rakenne ja kustannuskehitys sekä eriytymisen kehitys tulisi pysäyttää. Sekä erityistason että perustason kokonaisuudistus on tarpeellinen.

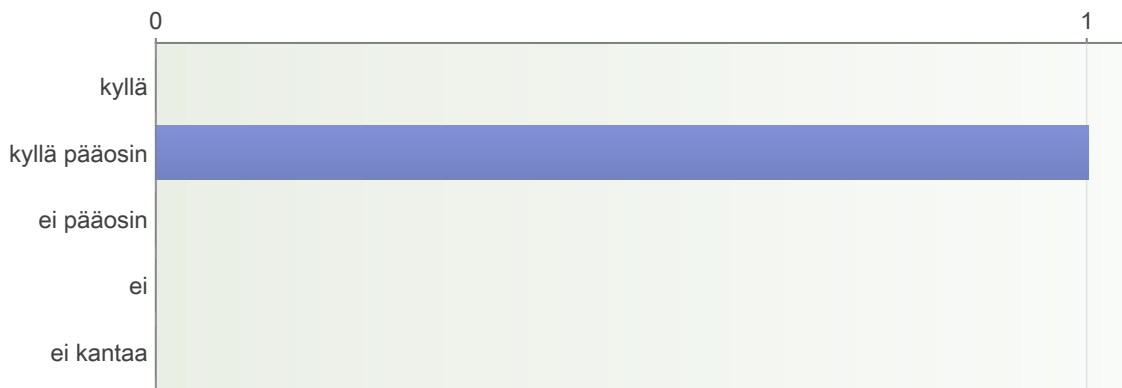
Laajamittainen asiakassetelin käyttäminen vaikeuttaisi myös erikoislääkärikoulutuksen järjestämistä ja vaarantaisi sitä kautta erikoissairaanhoidon jatkuvuuden. Jos vaativien ja vaihtelevien toimenpiteiden määrä erikoistumiskoulutuksessa vähenee, myös osaaminen heikkenee.

Potilaan hoidon turvaamiseksi tarvitaan toimiva verkosto tukipalveluja, jotka mahdollistavat varsinaisen hoitotoimenpiteen. Tällaisiksi on tunnistettu mm. ICMT, laitoshuolto, ruokahuolto, pesulapalvelut, lääkintälaittehuolto, välinehuolto ja lääkehuolto. Sairaanhoidopiirit tuottavat nämä palvelut nyt pääosin joko omana toimintanaan, liikelaitoksissa tai omistamiensa yhtiöiden kautta. Näitä palveluja tarvitsevat jatkossa kaikki palveluntuottajat.

Palveluketjun laadun ja kustannusten hallinnan kannalta olisi tärkeätä, että maakunnan liikelaitoksen tai yhtiöiden tuottamia ICT ja diagnostisia palveluita (laboratorio, röntgen) voitaisiin hankintalain rajoittamatta myydä (samoin ehdoin) myös maakunnan hyväksymille yksityisille palveluntuottajille. Samoin esimerkiksi maakuntien omistukseen tulevien pesulayhtiöiden palveluita pitäisi pystyä tarjoamaan markkinoille laajemmin kuin nykyinen hankintalainsäädäntö sallii. Oikeus näiden palvelujen tarjoamiseen tulisi kirjata lakiin, jolloin niihin ei sovellettaisi hankintalakia, tai vähintään hankintalakia tulisi muuttaa siten, että markkinoille myynti voisi olla EU:n hankintadirektiivin mukainen 20 %.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

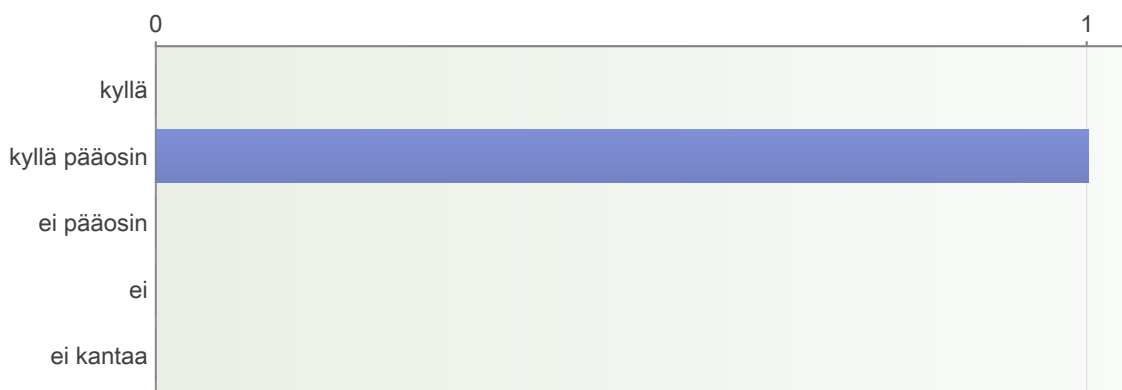
42. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Myös asiakkaan etu on, että maakunnan erikoissairaanhoidon päivystys toimii laadukkaasti ja turvallisesti.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

44. Vapaamuotoiset huomiot.

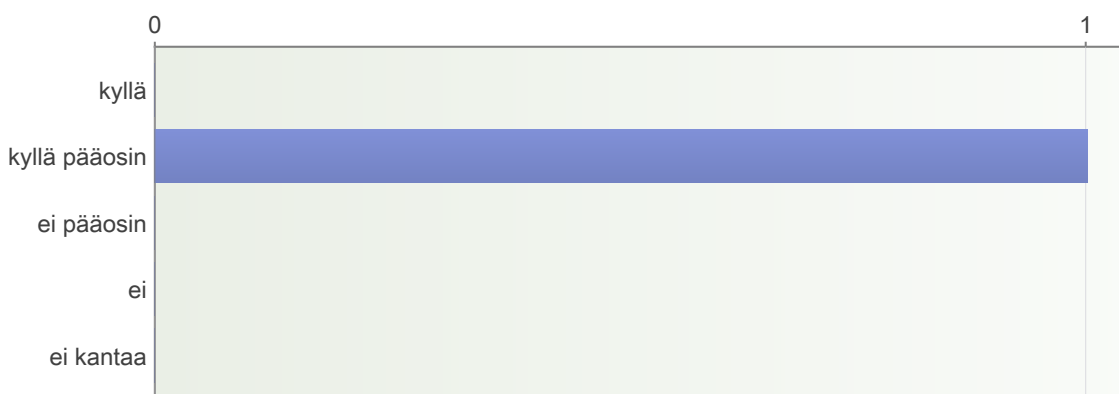
Vastaajien määrä: 1

- Ao. luvun säännöksissä tulee huomioida riittävä maakunnan itsenäinen päätösvalta, ei pelkästään erityisperustein, kuten luonnokseen on kirjoitettu.

Asiakkaan mahdollisuus hakea asiakasseteli toisen maakunnan liikelaitoksesta uhkaa vaarantaa maakunnan palvelut joka tapauksessa.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

46. Vapaamuotoiset huomiot.

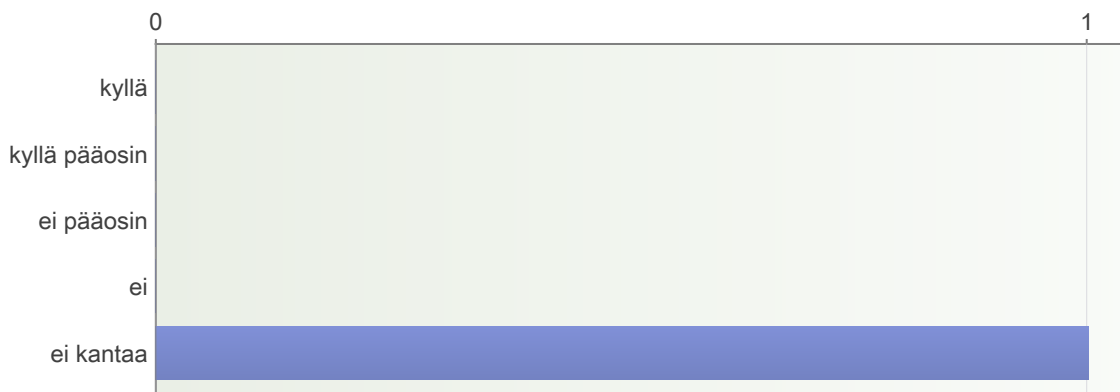
Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen budjetin järjestelmä edellyttää hyviä ammatillisia valmiuksia käytännön työn toteutuksessa. Lisäksi usein asiakkaat ovat myös erityisen tuen tarpeessa ja valinnan tekeminen asiakkaalle voi olla jopa ylivoimaista. Ohjaajan ja suunnitelman tekijän rooli voi muodostua asiakasta vahvemmaksi. Järjestelmän luominen ja valvonta edellyttää myös järjestäjän työkaluja, joita ei tällä hetkellä ole olemassa. Maakunnalla tulee olla omaa harkintaa henkilökohtaisen budjetin järjestelmän luomiseen. Käynnistyvien kokeilujen tuloksia tulee olla mahdollisuus hyödyntää maakuntien aloittaessa toimintansa.

Budjetti on syytä ottaa käyttöön kokeilujen kautta yhtenä tapana lisätä valinnanvapautta ja vahvistaa vaikeassa asemassa olevien ja paljon sosiaalipalveluita tarvitsevien asiakkaiden itsemääräämisoikeutta. Samalla on satsattava esim. muistisairaiden ja kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla palveluohjaukseen ja omatyöntekijään.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tälläkään hetkellä asiakassuunnitelmat eivät toimi riittävän hyvin, vaikka tuottajat ovat julkisia toimijoita. Nyt niillä on lisäksi tarkoitus ohjata yksityisiä palveluntuottajia toimimaan hyvässä yhteisymmärryksessä asiakkaan parhaaksi. Entä jos tuottajilla on eri näkemys asiakkaan tarpeista, miten silloin suunnitelmaa toteutetaan ja mihin viime kädessä palvelutarpeen arvio perustetaan? Entä asiakkaan palvelutarpeiden nopea muuttuminen, miten asiakassuunnitelma silloin toimii, miten tieto kulkee ja miten suunnitelma päivitetään? Ovatko kannustimet palveluiden yhteensovittamiseen riittävät? Miten liikelaitos käytännössä kantaa vastuun eri toimijoiden yhteensovittamisesta ja asiakkaan oikeuksien toteutumisesta?

Asiakassuunnitelma on esitettyssä muodossaan hallinnollisesti hankala, käytännön toteutukseltaan sekava ja etenkin sitovuudeltaan epäselvä eikä se riitä turvaamaan palvelutuotannon integraatiota.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

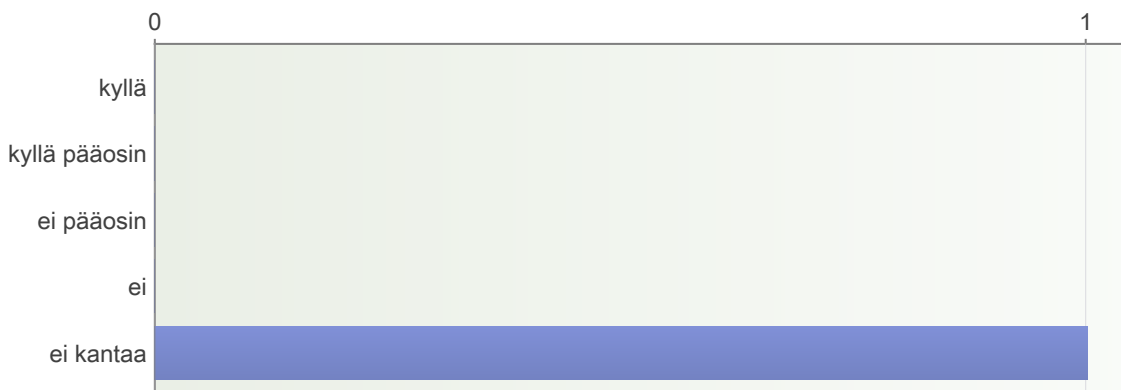
50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Jos palveluiden pääasiallinen tuotantovastuu säilytettäisiin julkisella toimijalla kehittämällä nykyistä järjestelmää, ei sekavaan sopimus- ja hyväksymismenettelyyn tarvitsisi mennä.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

52. Vapaamuotoiset huomiot.

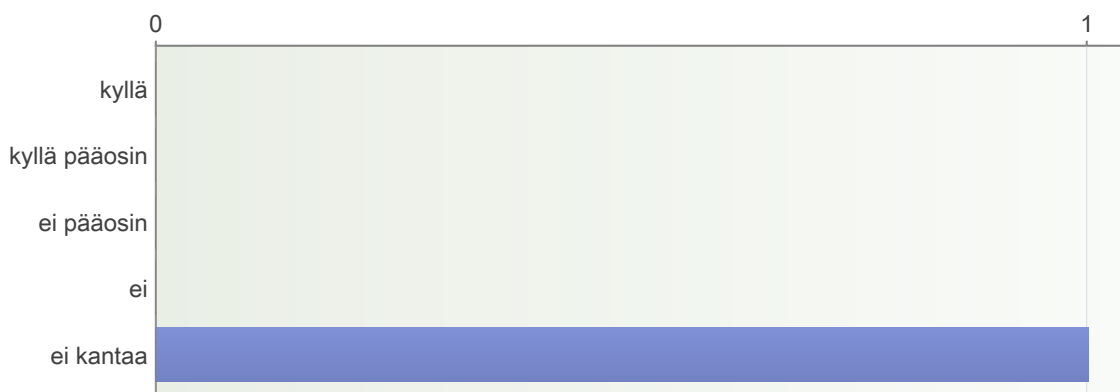
Vastaajien määrä: 1

- Epäselväksi jää millaisiin toimenpiteisiin 42§ mukaisten tuottajille asetettujen ehtojen (jotka eivät ole sopimussisältöinä) laiminlyönti maakunnan oikeuttaa.

On tärkeää, että ehtoja voi asettaa laatua, saatavuutta, voimavaroja, palveluketjuja ym. koskien.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

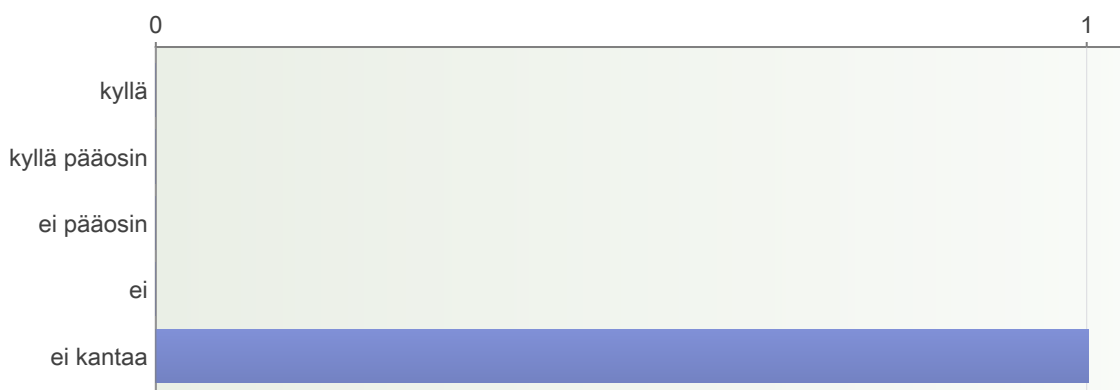
54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- On erikoista, että maakunta joutuu sitoutumaan myös toisen maakunnan tekemään sopimukseen, jos ei itse ole sopimusta tehnyt.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan liikelaitoksen tuottamien suoran valinnan palveluiden kirjanpidollisen eriyttämisen ja maakunnan viimesijaisen palveluiden järjestämisvastuun suhde jää jkv epäselväksi- so. miten kilpailuneutraliteetti ja mahdolliset markkinoita korkeammat palvelutuotantokustannukset priorisoituvat suhteessa palvelujen velvoitetuotantoon? Valinnanvapaustuottajan alihankkijan valvontavastuu on epäselvä.

Esityksestä on poistettu julkisen palvelun yhtiöittämisvelvollisuus, mutta edellytetään kuitenkin että liikelaitos organisoi palvelut toimimaan mahdollisimman pitkälti kilpailullisin periaattein ja ”samalla viivalla” yksityisen palvelun kanssa. Esityksessä ei ole arvioitu sitä, miten palvelut tuolloin nähdään EU:n markkinasäätelyn kannalta. Onko olemassa vaara, että palvelutuotanto tulkitaankin käytännössä markkinaehtoiseksi taloudelliseksi toiminnaksi?

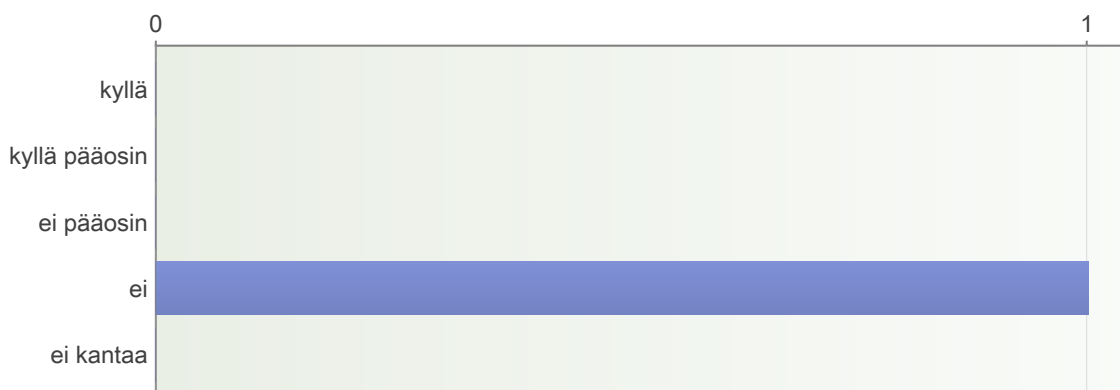
Pykälässä 58 säädetään palveluntuottajan velvollisuudesta tilinpäätös- ja verotustietojen antamiseen. Valitettavasti lainkohta ei velvoita antamaan tuottajasta eräitä olennaisia tietoja, kuten tietoa konsernin omistajista, tuloksesta ennen veroja, liiketuloksesta, työntekijöiden määrästä, aineellisesta varallisuudesta ja ulkopuolisista palveluista. Lainkohdan veloitteiden laiminlyönnistä ei myöskään ole erillisiä sanktioita.

Esitys hajottaa tutkimuksen ja koulutuksen lukuisille palveluntuottajille. Iso kysymys palveluiden laadun ja kehittämisen sekä kustannuskehityksen kannalta on, miten koulutuksesta vastaava yliopisto ja maakunta voivat hallita tuottajakenttää niin, että koulutus on aina laadukasta ja myös järkevästi organisoitua. Koulutuksella on suora vaikutus potilasturvallisuuteen. Vähintäänkin tuottajien tulee sitoutua yhteiseen kehittämiseen ja koulutus- ja harjoittelumahdollisuuksien edistämiseen.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

58. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa kuvattuina kansalliset tarvetekijä sairastavuutta ja sosio-ekonomia tekijöitä koskien jäävät yleisluontoisiksi ja ylätasoisiksi. On erityisen kriittistä, että ns. integraatioasiakkaita koskien korvaustasot ovat heitä koskevaan elämäntilannelähtöiseen kokonaisoptimointiin kannustavia. Millä perusteilla työssäkäynti on jätetty pois suun terveydenhuollon tarvetekijänä?

Viittaus Kuntaliiton lausunto:

Kiinteä tarveperusteinen maksu tuottajalle on periaatteessa hyvä tuottajalle maksettavan korvauksen määräytymisperuste ja se on tarkempi kuin nykyisin käytössä oleva ulkoistettujen terveysasemien kapitaatioperusteinen hinnoittelu. Jos tarvekertoimet ovat puutteellisia, tämä voi käytännössä kannustaa tuottajaa ohjaamaan suuria kustannuksia tai niiden riskiä aiheuttavia asiakkaita liikelaitoksen tai toisen suoran palvelun tuottajan hoidettavaksi. Määräytymisperuste voi myös kannustaa kohdennettuun asiakashankintaan. Lakiesityksen 65 §:n 3 mom:n mukaan suoran valinnan palvelujen kiinteän korvauksen suuruutta määritettäessä maakuntien on noudatettava kansallisia tarvetekijöitä. Niitä ovat ikä, sukupuoli, sairastavuus ja sosioekonomiset tekijät ja muissa kuin suun hoidon suoran valinnan palveluissa lisäksi työssäkäynti.

On myönteistä, että maakunnille ehdotetaan jätettäväksi harkinnanvaltaa kapitaatorahoituksen tason määrittelyssä ja osittain myös korvausten perusteista. Maakuntien mahdollisuus vaikuttaa järjestämisvastuullaan olevien suoran valinnan palvelujen korvauksista on kuitenkin varsin rajattu, sillä tarvekertoimet laskee Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kiinteän korvauksen määristä, kansallisista tarvetekijöistä, painokertoimista sekä suoriteperusteisten korvausten vähimmäismääristä.

Maakunnan olisi 86 §3 mom:n mukaan tehtävä viimeistään 31.12.2019 päätös mm. suoran valinnan palvelun tuottajille suoritettavista korvauksista, mitä ei voi pitää perusteltuna ja mikä kasvattaa riskiä siirtymävaiheen kustannusten kasvamiselle.

Korvausmallin onnistuminen on kriittistä koko uudistuksen onnistumisen kannalta, koska korvausmalli määrittää sote-keskusten toimintaa ohjaavat taloudelliset kannusteet. Samalla on niin, että hallituksen esittämän valinnanvapausmallin perusrakenne ei tue sote-uudistukselle asetettuja tavoitteita. Erityisen hankalaa mallissa on integraation toteutuminen kustannusten kasvun hillinnässä onnistuminen.

Koko suoran valinnan mallin ongelma on, että palvelun tuottajan taloudelliset kannusteet ja kustannusvastuu vaihtuvat kesken hoitoketjun. Suoran valinnan palvelun tuottajalla on kustannusvastuu sen tuottamista palveluista ja sen kannusteet riippuvat korvausmallista. Muissa palveluissa kustannusvastuu on sen sijaan maakunnan liikelaitoksella. Tämä perusrakenne vaikeuttaa integraation toteutumista ja se on olemassa suoran valinnan palvelun tuottajan korvausmallista riippumatta. Mallin sisään rakennettu kannustin osaoptimointiin on vahvasti olemassa, oli korvausmalli millainen tahansa.

Jos korvausmalli ei heti aluksi onnistu, vaarana on kustannusten kasvu, hoidon laadun ja määrän heikkeneminen, paljon palveluja tarvitsevien alihoido ja vähän palveluja tarvitsevien ylihoito tai nämä kaikki. Nämä riskit ovat olemassa hallituksen valitsemissa mallissa siinäkin tapauksessa, että korvausmallissa onnistutaan.

Kiinteän maksun korkea osuus voi johtaa moniin ongelmiin, joista keskeisimmät ovat asiakkaiden valikointi ja ali- tai ylihoito ja kustannusten siirto maakunnan liikelaitoksen vastuulle (erikoissairaanhoidon). Suoran valinnan palveluntuottaja saisi saman kiinteän maksun riippumatta siitä, mitä palveluja asiakas käyttää ja

millaisia kustannuksia niistä syntyy. Palveluntuottajan kannattaa näin ollen valikoida asiakkaakseen sellaisia henkilöitä, joiden palveluista syntyy pienet kustannukset maksettavaan korvaukseen nähden. Tämä on riippumaton siitä, miten tarvetekijät kapitaatiossa huomioidaan: tarvetekijöillä voidaan vaikuttaa lähinnä siihen, millaisia asiakkaita tuottajan kannattaa valikoida. Kapitaatiokorvausta on mahdoton säätää sellaiseksi, että se huomioisi kattavasti kaikki kustannuksia aiheuttavat tekijät yksilötasolla, jolloin kannuste valikointiin on väistämättä olemassa parametreista riippumatta.

Kiinteään maksun tapauksessa suoran valinnan palvelun tuottajalla on vahva kannustin minimoida asiakkaan hoidosta ja palvelusta syntyviä kustannuksia. Siihen on useita keinoja. Yksinkertaisin on alihoito, jos se ei aiheuta samalle palveluntuottajalle suurempia kustannuksia myöhemmin. Lisäksi palveluntuottaja voi yrittää päästä eroon korvaukseen nähden paljon palvelua tarvitsevista asiakkaista antamalla esimerkiksi huonoa hoitoa ja toivomalla, että asiakas sen vuoksi vaihtaa sote-keskusta. Nämä tarkoittavat huonompaa hoitoa niille, jolla tosiasiallinen palvelujen tarve on suuri.

Lisäksi suoran valinnan palvelun tuottajalla on vahva kannustin siirtää asiakas pois kustannusvastuultaan maakunnan liikelaitoksen hoidettavaksi, koska se välttyy näin kustannuksilta, mutta kiinteä korvaus pysyy samana. Potilaiden siirtäminen maakunnan liikelaitoksen hoidettavaksi erikoissairaanhoidon johtaa kustannusten kasvuun. Samalla se edellyttää maakunnan liikelaitokselta portinvartijan roolia, mikä sekin lisää kustannuksia ja byrokratiaa. Suoran valinnan palvelujen perusrakenne vaikeuttaa näin ollen vakavalla tavalla keskeisen integraatiotavoitteen toteutumista ja lisää hallinnollista työtä. Kansalaisen kannalta tämä tarkoittaa jälleen pompottelua palveluiden välillä.

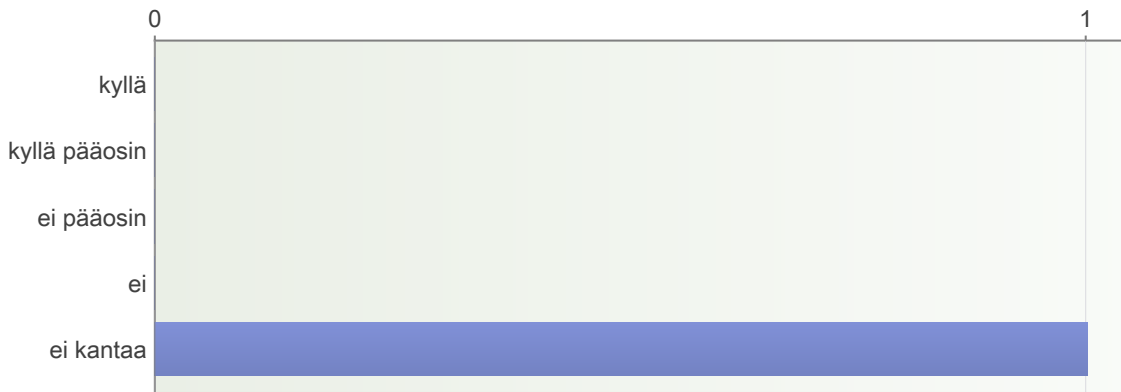
Samalla suoran valinnan palveluntuottajan kannattaa hankkia asiakkaikseen sellaisia henkilöitä, joista maksettu korvaus on suurempi kuin heidän tarvitsemiensa palvelujen kustannukset. Tämä voi kannustaa antamaan hyvää ja miellyttävää palvelua niille, joilla palveluntarve ei ole kovin suuri ja näin pitämään heidät tyytyväisinä asiakkaina. Tämä riski on erityisen suuri niiden asiakkaiden kohdalla, jotka eivät juuri tarvitse suoran valinnan palveluita esimerkiksi siksi, että he saavat samat palvelut työterveyshuollon kautta. Suoran valinnan palveluntuottajan kannattaa valikoida tällaisia ihmisiä asiakkaikseen, koska näin ne saavat korvauksen ilman, että mainittujen ihmisten hoidosta syntyy juuri kustannuksia.

Vaikka kiinteään korvaukseen liittyy riskejä ja vaikeasti ratkaistavia hankaluuksia, ongelmat eivät poistuisi siten, että kiinteään korvauksen osuutta pienennettäisiin ja esimerkiksi suoriteperusteisen korvauksen osuutta kasvatettaisiin, vaan yksien ongelmien tilalle tulisi toisia. Erityisesti vahvemmin suoriteperusteisiin korvauksiin perustuva malli johtaisi helposti ylihoitoon ja kustannusten kasvuun.

Onnistuneen korvausmallin löytäminen on välttämättä aikaa vievä ja kokemuksista oppimista edellyttävä prosessi, joka tuskin onnistuu kerralla. Siksi liikkeelle tulisi lähteä hallitusti kokeilujen kautta ja näin rakentaa edes jokseenkin toimiva korvausjärjestelmä ennen, kuin sitä aletaan soveltaa laajamittaisesti.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

60. Vapaamuotoiset huomiot.

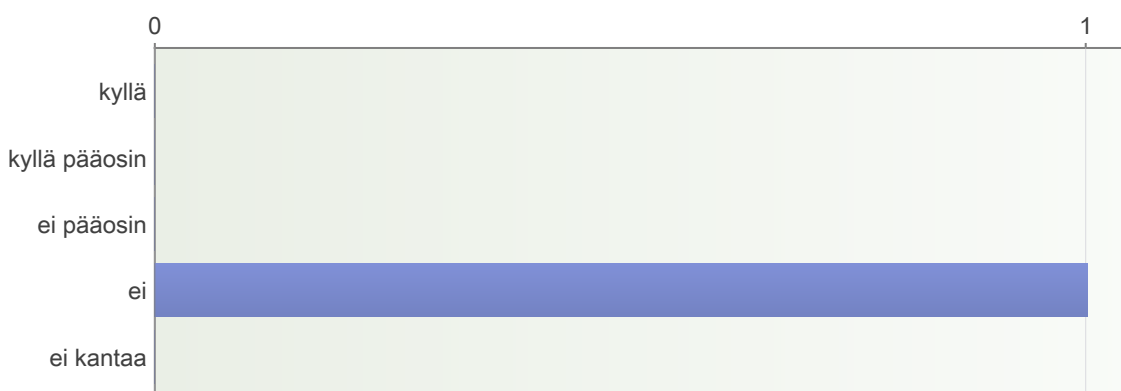
Vastaajien määrä: 1

- Suorite- ja kannustinperusteisilla korvauksilla voidaan jonkin verran lieventää puhtaan kiinteän korvauksen pulmia. Ne eivät niitä kuitenkaan poista, ja voivat aiheuttaa uusia hankaluuksia edellä kuvatulla tavalla. Viittaamme edellisen kohdan vastaukseen.

Koska sote-uudistuksen tavoitteiden toteutuminen riippuu kriittisesti valitusta korvausmallista, sen toteutuksessa tulisi ehdottomasti edetä vaiheittain ja kokeilujen kautta. Korvausmallin onnistuminen kerralla on hyvin epätodennäköistä. Alkuvaiheessa tehtyjen virheiden korjaaminen olisi helpompaa, jos liikkeelle lähdettäisiin pienimuotoisemmin. Jos uuteen järjestelmään siirrytään kerralla, alkuvaiheen oppimisprosessi voi tulla hyvin kalliiksi sekä taloudellisesti että sosiaalisesti. Tämän mittaluokan uudistus tulisi toteuttaa hallitusti, eikä kertarysäyksellä.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

62. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

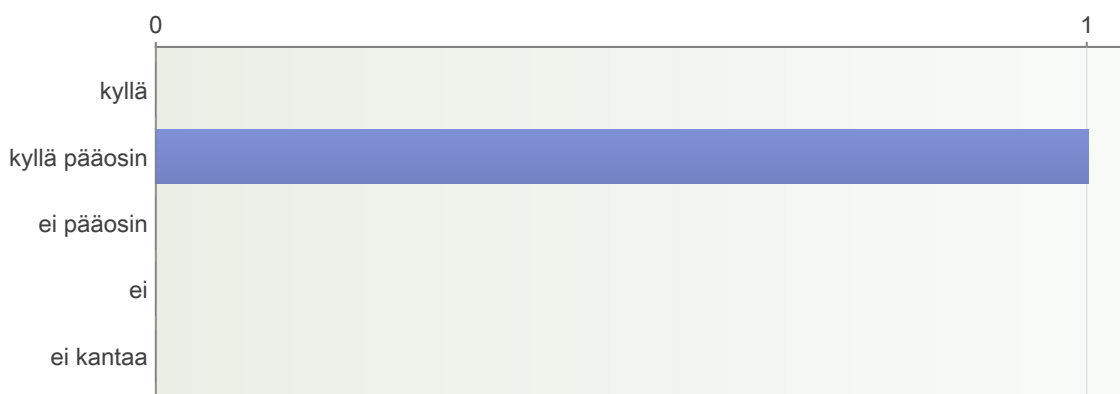
- Maakunnan liikelaitoksen sote-keskukset ovat todennäköisesti 'velvoitekäyttäjiä' liikelaitoksen yhteisissä tukipalveluissa (mm. tila-, verkosto- ja tietojärjestelmäratkaisut), jotka eivät ole liikelaitoksen sote-keskuksen toiminnan kannalta tuottavuusoptimoituja. Ne jäävät välillisesti myös liikelaitoksen muidenkin korkeahkojen kiinteiden kustannusten 'armoille'. Maakunnan liikelaitoksen sote-keskukset eivät siten käytännössä saavuttane yhteneväisiä mahdollisuuksia yksityisten kanssa omien kustannustensa hallintaan. Riskinä onkin maakunnan omien sotekeskusten toiminnan rapautuminen ja toimintavolyymien hiipuminen. Samalla taakkana on ns. viimesijaisesta veloitetuotannosta huolehtiminen ja seurannaisena riski osaavan henkilöstön rekrytointiongelmiiin.

Maakunnan liikelaitoksen tuottaessa itse valinnanvapauspalveluita sen tulee markkinoiden näkökulmasta toimia pitkälti samalla tavalla kuin esimerkiksi osakeyhtiön, vaikka toiminta ei muodollisesti tapahdukaan yhtiömuodossa. Tähän liittyy useita lakiluonnoksessa vielä ratkaisemattomia kysymyksiä. Tällainen on esimerkiksi, mikä vaikutus maakunnan taloudellisissa vaikeuksissa olevalle valinnanvapautaseyksikölleen osoittamalla lisärahoituksella on yksityisten valinnanvapauspalveluiden tuottajien palveluiden rahoitukseen. Maakunnan liikelaitoksen sote-keskuksella ja yksityisellä sote-keskuksella ei ole yhdenvertaisia toimintaedellytyksiä, sillä maakunta on järjestäjänä viimekädessä aina vastuussa siitä, että asukkaat saavat tarvettaan vastaavat palvelut.

Periaatteessa säännökset kohtelevat molempia samalla tavalla. Tässä yhteydessä on kuitenkin korostettava, että käytännössä vastuu paljon palveluja tarvitsevien ihmisten hoidosta ja muista palveluista jää joka tapauksessa julkiselle sektorille.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

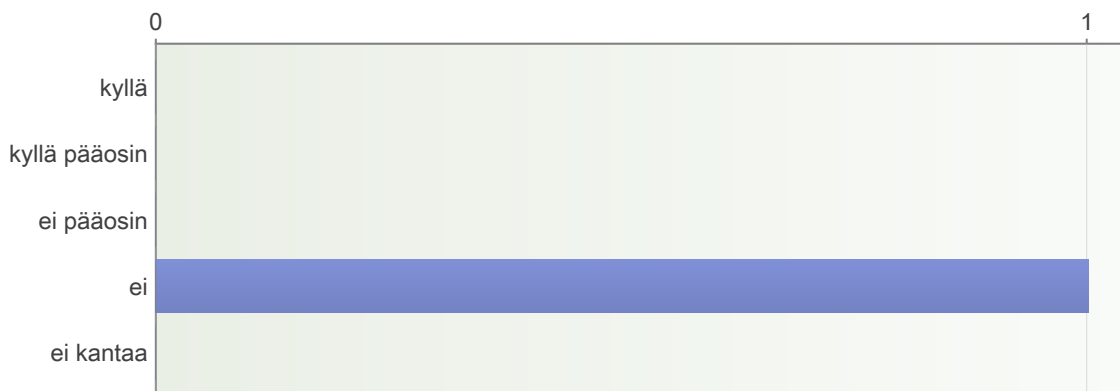
64. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Siirtymäsäännöksiä on väljennetty, mutta siitä huolimatta aikataulu on tiukka. Etenkin valinnanvapauden toteutumiseen välttämätön tietopohja edellyttäisi huomattavasti pidempää valmistautumisaikaa.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

66. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- 88§ 3 mom mukainen saavutettavuuskriteeri tulee poistaa osoitettaessa asiakkaalle sote-keskus. Niiden asiakkaiden, jotka eivät tee aktiivista valintaa, tulee oletusarvoisesti antaa jatkaa sen sotekeskuksen asiakkaana jonka listoilla he ovat siihen saakka olleet.

Uudistus tulisi toteuttaa selkeästi vaiheittain niin, että ensin järjestäjävastuu kootaan nykyistä vahvempiin yksiköihin, tämän jälkeen ratkaistaan rahoitukseen liittyvät kysymykset ja arvioidaan mm. asiakasmaksujen kehittämisen tarve. Lopuksi tulisi tarpeiden mukaisesti laajentaa tuottajapohjaa.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

68. Vapaamuotoiset huomiot.

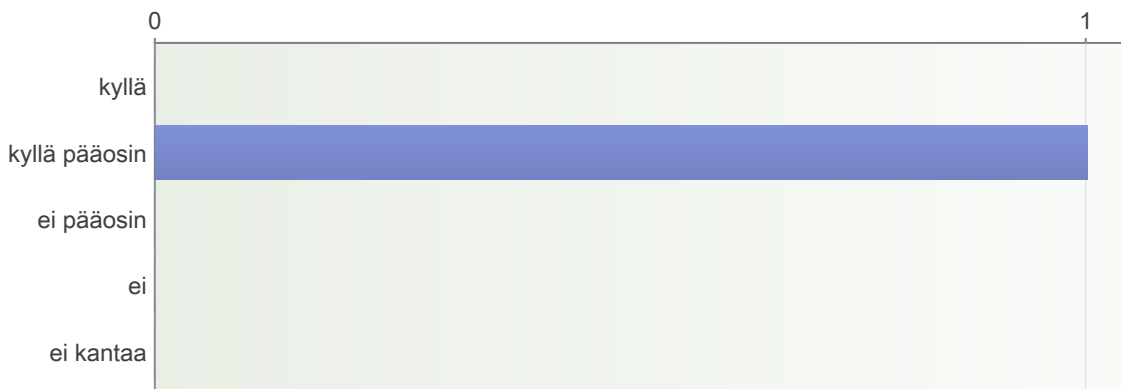
Vastaajien määrä: 1

- 89§ 1 mom. mukainen saavutettavuuskriteeri tulee poistaa osoitettaessa asiakkaalle suunhoidon yksikkö. Niiden asiakkaiden, jotka eivät tee aktiivista valintaa, tulee oletusarvoisesti antaa jatkaa sen suunhoidon yksikön asiakkaana jonka listoilla he ovat siihen saakka olleet.

Kuten aiemmin todettu, suun terveydenhuoltoon ja kustannusten kasvuun liittyy erityisiä riskejä, jotka tulisi huolellisesti arvioida ja ratkaista ennen uudistusta.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

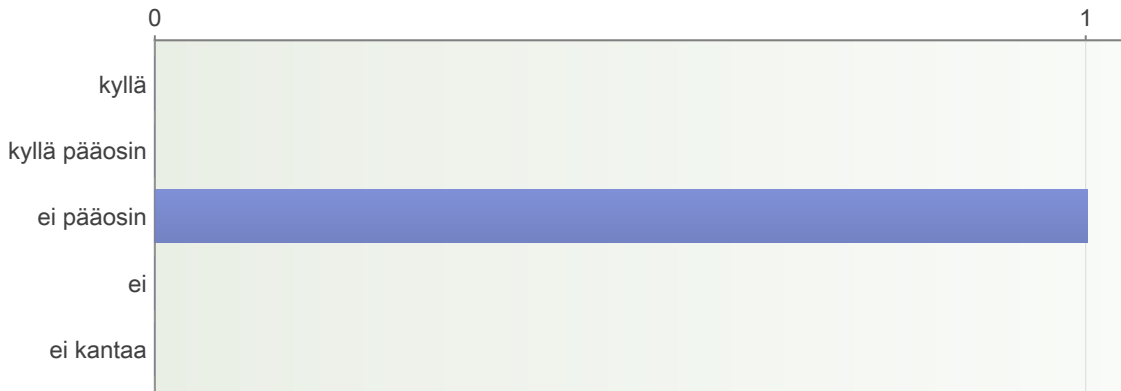

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

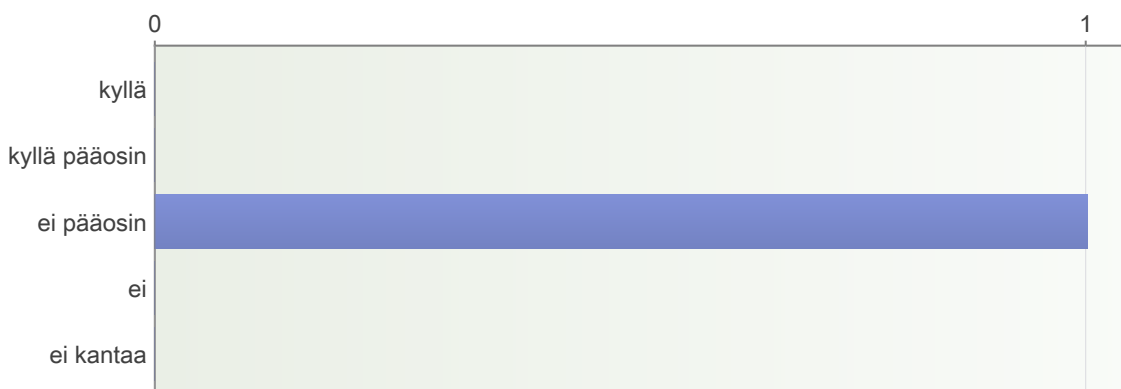
72. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pienten tuottajien edellytykset osallistua julkisrahoitteiseen palvelutuotantoon ovat esityksen mukaisessa järjestelyssä heikot. Todellisuudessa pienten toimijoiden tulee joko toimia alihankkijoina tai muutoin ketjuttua isompien tuottajien kanssa.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen viime keväänä antamaa esitystä sosiaali- ja terveystalouden uudistukseksi ei voitu toteuttaa tavallisen lain säätämisyhteistyössä. Lausunnossaan PeVL 26/2017 Perustuslakivaliokunta osoitti esityksestä useita kohtia, jotka olivat hyvin vakavasti ongelmallisia kansalaisten perusoikeuksien ja perustuslain kannalta.

Nyt käsillä olevan esitysluonnoksen pohjalta on valitettavaa, että hallitus ei ole pyrkinyt täysimääräisesti korjaamaan aikaisemman esityksensä perusoikeusongelmia ja tekemään siitä perusoikeuksien toteutumisen kannalta mahdollisimman hyvää, vaan ainoastaan hionut välttämättömiä kulsia, kuten yhtäsuhteisuuden velvollisuudesta luopuminen.

Mallissa tavoitellaan yhä edelleen mahdollisimman täyttä kilpailua julkisen ja yksityisen palvelutuotannon välillä. Tätä kilpailua edistetään sekä suoran valinnan palveluissa, joihin tuottaja voi tulla mukaan pelkällä ilmoittautumismenettelyllä ilman maakunnan mahdollisuutta järjestäjänä vaikuttaa asiaan, että sosiaalipalveluiden ja erikoissairaanhoidon asiakasaseteilla, joita maakunnan on velvollisuus hyvin laajasti myöntää.

Julkisesti rahoitettuja sosiaali- ja terveystalouksia ei pidä uudistuksen varjossa heikentää. Tavoitteena sote-uudistuksessa tulee edelleenkin kirkkaana olla terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, perustason palveluiden vahvistaminen, ennaltaehkäisy, palveluiden integraatio ja vaikuttavuuden parantaminen. Hallituksen tulee luopua markkinavetoisesta sote-mallistaan, turvata julkisen palvelutuotannon ensisijaisuus ja kehittää suunnitelmallisesti ja hallitusti valinnanvapauden lisäämistä ja yksityisen ja kolmannen sektorin palvelutuotannon parempaa hyödyntämistä. Myös kunnille pitää voida antaa tuotantomahdollisuus, jos niin päätetään maakuntatasolla.

Kaupunkiseutujen resurssit, voimavarat ja erityispiirteet on otettava huomioon.

Esitetyn sote-lainsäädännön yksi keskeinen ongelmakohta on perustettavien maakuntien ohut itsehallinto. Ilman verotusoikeutta ja valtion vahvan ohjauksen vaikutuksen myötä maakunnilla on hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaansa. Valinnanvapauslainsäädäntö esitetystä muodostaan kaventaisi niitä entisestään.

Jotta maakuntien asema olisi kestävällä pohjalla, niille tulisi antaa aito itsehallinto ja todellisia mahdollisuuksia rakentaa toimintaansa omista lähtökohdistaan. Aito itsehallinto antaisi mahdollisuuden aluekohtaisiin ratkaisuihin ja asukkaan näkökulman esille nostamiselle. Nyt kaikki maakunnat survotaan yhteen muottiin, vaikka ne ovat lähtökohtaisesti hyvin erilaisia mm. asukasmäärältään.

Asukkaiden on voitava vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon vaalien välillä. Vaikuttamiseen pitää osoittaa myös resursseja. Demokratian toteutumisen kannalta on tärkeää, että maakunnissa on toimiva luottamushallinto toimielimien, joka osallistaa myös palvelujen käyttäjät. Asiakkaiden ääni on saatava kuuluviin myös palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa ja erityisesti on kiinnitettävä huomiota haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kuulemiseen, vähintään vammais- ja vanhusneuvostojen kautta, mutta myös palveluissa. Jokaiseen maakuntaan tulisi luoda myös järjestöyhteistyötä kokoava toimintarakenne, joka kokoaa järjestöt ja maakunnan päättäjät.

Sosiaali- ja terveystaloudet tuotetaan tällä hetkellä kuntapohjaisesti. Tämä takaa sen, että niistä päätetään demokraattisissa päätöselimissä. Tämän hyväksi havaitun mallin tilalle esitetty valinnanvapausmalli karsii

demokraattisen päätöksenteon sote-palveluista minimiinsä. Esitetyssä mallissa palveluverkosta ja toimipisteiden sijoittumisesta päättävät tosiasiassa markkinat, ei maakunta. Tätä ei voida pitää demokraattisena, tarkoituksenmukaisena eikä toivottavana päätöksentekomallina. Se, miten maakunnat pystyvät hallitsemaan palvelujen kokonaisuutta on avainasemassa kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta. Jos tähän ei anneta edes työkaluja, ei lopputulos voi olla hyvä.

Valinnanvapautta tulee lisätä määrätietoisesti, mutta asteittain ja kokeiluja hyödyntäen. Nykyiset palvelusetelimallit ja kokemukset henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluista toimisivat tähän hyvänä pohjana. Esitetty valinnanvapausmalli johtaa parannettunakin versiona hallitsemattomaan tilanteeseen, jonka vaikutuksia on hankala edes arvioida.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Ei vastauksia.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Ei vastauksia.